

GASTRITLAR. ULARNING TURLARI VA DIAGNOSTIKASI

Ilmiy raxbar: **Axmadaliyev Shoxrux Shuxratovich**

Farg`ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

“Fakultativ gospital jarrohlik” kafedrası asissenti

Maxamataminova Shahodat Tursunali qizi

Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi

tibbiyot texnikumi hamshiralik ishi yo`nalishi

Annotatsiya: Gastrit - bu oshqozon shilliq qavatining yallig'lanishi. Bu *Helicobacter pylori* bakteriyasi bilan infektsiya yoki tanaga kuchli tirnash xususiyati beruvchi ta'sir natijasida yuzaga keladi. Bu me'da shirasi tomonidan oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash sifatining pasayishiga olib keladi. Shu sababli, oshqozon-ichak traktining butun faoliyati buziladi, organizm ozuqa moddalarining etishmasligini boshdan kechiradi.

**Kalit so`zlar:** O`tkir gastrit, autoimmin reaksiyalar, korroziv, flegmonoz, eroziya, *Helicobacter pylori*, umumiy qon taxlili.

Gastrit kasalligi. Gastrit - oshqozonning yallig'lanishli yoki yallig'lanish-distrofik kasalligi bo'lib, uning shilliq qavatining shikastlanishi bilan tavsiflanadi. Agar yallig'lanish o'n ikki barmoqli ichakka tarqalsa, ular gastroduodenit haqida gapirishadi. Kasallik o'tkir bo'lishi mumkin - birinchi marta paydo bo'lgan yoki surunkali - davriy relapslar bilan.

Gastrit ovqat hazm qilish tizimining eng keng tarqalgan patologiyalaridan biridir. Ushbu kasallik har qanday yosh va jinsdagi bemorlarda tashxis qilinadi, ammo keksa odamlarda oshqozonning yallig'lanishi tez-tez uchraydi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, Rossiya aholisining taxminan 50% surunkali gastritdan aziyat chekmoqda, ammo 10-15% tibbiy yordamga murojaat qiladi. Alomatlar yo'qligi va noto'g'ri tashxis tufayli ko'p odamlar bir necha yil davomida kasallikni davolamaydilar, buning natijasida asoratlari paydo bo'ladi va organdagi malign o'simta o'sishi xavfi ortadi. Ammo o'z vaqtida gastroenterologga murojaat qilib, davolanish kursidan o'talganda, kasallikdan butunlay qutulish mumkin.

Tasnifi. Kasallikning bir necha tasnifi mavjud: kasallikning xususiyatlariga qarab: o'tkir va surunkali gastrit; Kasallikning o'tkir shakli quyidagi turlarga ega: Kataral - oshqozon shilliq qavatining yuqori qatlamiga ta'sir qiluvchi kasallikning yengil shakli. Oziq-ovqat allergiyalari, oziq-ovqat zaharlanishi va noto'g'ri ovqatlanish tufayli rivojlanadi. Fibrinoz - yallig'lanish joyida fibrin chiqariladi - qon plazmasidagi oqsil. Oshqozonning shilliq qavati ingichka jigarrang plyonka bilan qoplangan. Uning ostida ko'plab eroziyalar paydo bo'ladi. Korroziv - oshqozon to'qimalarining qisman nekrozi. Ishqorlar va og'ir metallarning tuzlari bilan zaharlanish natijasi bo'ladi. Flegmonoz - oshqozon devorlarining yiringli erishi. Oshqozon to'qimasini asta-sekin yo'q qilish bilan yiring shilliq qavat ostida joylashgan qatlamga kiradi. Mexanik shikastlanishlar, jiddiy kasalliklar (o'tkir yaralar, saraton) tufayli rivojlanadi.

Yallig'lanish turiga qarab: allergik, gipertrofik, limfotsitik, granulomatoz; joylashishiga qarab: antral, fundal, umumiy gastrit (pangastrit); yuzaga keltirgan omilga ko'ra: autoimmun, Helicobacter, kimyoviy-toksik, aralash gastrit; shilliq qavatdagi o'zgarishlarga qarab: kataral, fibrinoz, korroziv, eroziv, flegmonoz, atrofik gastrit. Shuningdek, oshqozon shirasining tarkibiga qarab, gastrit yuqori, normal yoki past kislotalilik bilan ajralib turadi.

O'tkir gastrit. O'tkir gastrit - oshqozon shilliq qavatida o'tkir yallig'lanish jarayoni. Ko'pincha ovqat hazm qilish organining bo'shlig'iga kuchli tirnash xususiyati beruvchi moddalar - kimyoviy moddalar, katta dozalarda spirtli ichimliklar, dori-darmonlar, patologik mikroorganizmlar bilan ifloslangan sifatsiz oziq-ovqat mahsulotlarining kirib borishi sabab bo'ladi. Bu boshqa kasalliklar fonida yoki noto'g'ri turmush tarzi tufayli paydo bo'lishi mumkin. Aytishimiz mumkinki, o'tkir gastrit ko'pincha tashqi (ekzogen) omillar tufayli yuzaga keladi.

Surunkali gastrit - bu oshqozonning ichki qoplamining yallig'lanishli bo'lib, to'qimalarning tuzilishidagi patologik o'zgarishlar bilan tavsiflanadi, bu organning disfunktsiyasini keltirib chiqaradi. Remissiya va alevlenme davrlari bilan yuzaga keladi. Surunkali gastritning sabablari tashqi va ichki tabiatda bo'lishi mumkin (bu holda ular A, B va C turlariga bo'linadi). Oshqozon shilliq qavatining shikastlanish darajasiga ko'ra surunkali gastrit quyidagi turlarga bo'linadi:

- sirt;
- umumiy;
- chuqur;
- eroziv.

Surunkali gastrit davolanmasa, shilliq to'qimalarning chuqur qatlamlarini egallaydi va me'da hujayralarining o'limiga olib keladi - oshqozon atrofiyasi. Natijada organning ishi buziladi, bu esa kamqonlik, organizmda oqsil va boshqa oziq moddalar etishmasligiga olib keladi.

Gstritning etiologiyasi. Oshqozon shilliq qavatining yallig'lanishining eng keng tarqalgan sababi *Helicobacter pylori* bakteriyasidir. Ushbu mikroorganizm dastlab oshqozonda mavjud yoki tashqi muhitdan organga kiradi. Salbiy omillar ta'sirida bakteriya

oshqozonning ichki qatlamiga hujum qiladi va yallig'lanish jarayonini keltirib chiqaradi. Bakterial gastrit bemorlarning 90% da tashxis qilinadi. Kasallikning boshqa sabablari orasida otoimmün kasalliklar, nazoratsiz dori-darmonlar va noto'g'ri ovqatlanish kiradi. Kasallikning rivojlanish xavfini oshiradigan bir qator muammolar ham mavjud. Oshqozonga salbiy ta'sir ko'rsatadigan kasalliklar: Crohn kasalligi, sarkoidoz, ingichka ichakning yallig'lanishi yoki boshqalar; Naproksen va ibuprofen kabi steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi preparatlarni muntazam ravishda qo'llash. Ushbu og'riq qoldiruvchi vositalarning yon ta'siri oshqozonning himoya qatlamini yo'q qilishdir, bu shilliq qavatning xlorid kislotasi bilan shikastlanishiga yo'l qo'ymaydi; Qarilik (55 yoshdan). Keksa odamlar oshqozon-ichak traktida distrofik o'zgarishlarni boshdan kechirishi mumkin, bu oshqozon devorining ingichkalashi bilan birga keladi; Immunitet tizimining buzilishi, bunda tananing mudofaa tizimi o'z to'qimalariga hujum qiladi. Autoimmun oshqozon kasalligining umumiy sababi B12 vitamini etishmovchiligi; Spirtli ichimliklarni haddan tashqari iste'mol qilish. Etil spirti ovqat hazm qilish tizimining barcha qismlariga ta'sir qiladi; Oshqozonning boshqa yuqumli kasalliklari va bunday kasalliklarga moyillik omillari, masalan, OIV infeksiyasi.

Diagnostikasi. Ezofagogastroduodenoskopiya - qizilo'ngach, oshqozon va o'n ikki barmoqli ichakning endoskopik tekshiruvi. Bu gastrit belgilari va uning asoratlarini aniqlash imkonini beruvchi juda informatsion diagnostika usuli. Bunda bemordan protseduradan 12 soat oldin ovqat iste'mol qilmaslik so'raladi. Tekshiruvda bemorni yon tomonida yotishi so'raladi, tilning ildizini his qiladi va qizilo'ngachga miniatyura kamera va yorug'lik manbai bilan jihozlangan moslashuvchan naycha kiritadi. Jarayon davomida endoskop harakatga keltiriladi va monitorga qarab shilliq qavatning tuzilishini tekshiriladi. Yallig'lanish sababini aniqlash uchun biopsiya yordamida organ to'qimalari olinadi. Anesteziyadan foydalanish protsedurani noqulayliksiz bajarishga imkon beradi

Helicobacterni aniqlash uchun nafas olish testi. Shifokor bemorga karbamid o'z ichiga olgan maxsus suyuqlik ichishni so'raydi va 15-12 daqiqadan so'ng u ekshalatsiyalangan havoni tekshiradi. Bakteriyalar uglerod hosil qilish uchun karbamidni yo'q qiladi, shuning uchun havoning kimyoviy tarkibini aniqlash gastritning bakterial xususiyatini tasdiqlash imkonini beradi. Agar kerak bo'lsa, Helicobacter uchun qo'shimcha testlar o'tkaziladi.

Suyuqlikning kislotaliligini va xlorid kislota tarkibini aniqlash uchun me'da shirasini o'rganish. Shifokor suyuqlikni zond yordamida organi endoskopik tekshirish vaqtida oladi. Birinchidan, mutaxassis och qoringa sharbat namunasini oladi, so'ngra yangi sharbat namunasini olish va tahlil natijalarini aniqlashtirish uchun oshqozon sekretsiasini stimulyatorlari qo'llaniladi. Bu gastroenterologga gastrit turini aniqlash va kerakli davolanishni tanlash imkonini beruvchi ishonchli tadqiqot.

Shakllangan elementlarning miqdori va nisbatlarini aniqlash uchun qon testi. Umumiy va biokimyoviy tahlil qon ketishining fonida yuzaga keladigan o'tkir yallig'lanish va anemiyaning aniqlash uchun ishlatiladi. Bundan tashqari, mikrobiologik qon testlari yordamida shifokor bahsli holatlarda gastritning bakterial xususiyatini tasdiqlaydi.

Xulosa. Gastrit endi nafaqat kattalarda, balki bolalarda ham tashxis qo'yilganligi sababli, oldini olish imkon qadar erta boshlanishi kerak. Avvalo, parhezni normallashtirish kerak: kimyoviy moddalar bilan to'ldirilgan ovqatlarni iste'mol qilmaslik, ovqatlanish rejasiga rioya qilish; nonushta yoki kechki ovqatni o'z vaqtida qilish. Oshqozon shilliq qavatining yallig'lanishining birinchi alomatlari paydo bo'lganda, shokolad, qahva, achchiq va qizarib pishgan ovqatlarni iste'mol qilishni cheklash muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Успенский Юрий Павлович, Барышникова Наталья Владимировна
Функциональная диспепсия и хронический гастрит // Педиатр. 2018. №1.
2. Долбилкин А. Ю., Сизых Тамара Петровна
Современные аспекты хронического гастрита // Сиб. мед. журн. (Иркутск). 2001. №3.
3. Матошина И. В., Ливзан М. А., Саламахина О. Ф., Кириченко Н. П., Логиновских Н. В.
Хронический гастрит, ассоциированный с *Helicobacter pylori* и вирусом Эпштейн-Барр // ЭиКГ. 2014. №12 (112).
4. Вялов С.С.
Хронический гастрит: клинические варианты и лечение // Consilium Medicum. 2017. №8.
5. Степанов Ю.М., Кушниренко И.В.
Хронический гастрит: континуум диагностики и лечения // Гастроэнтерология. 2015. №4.
6. Скворцов В.В., Заклякова Л.В., Левитан Б.Н., Болгова М.Ю., Закляков И.К., Галиева Э.А.
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ФАРМАКОТЕРАПИИ ХРОНИЧЕСКОГО ГАСТРИТА // МС. 2021. №15.
7. https://clinicafz.ru/articles/gastrit_vidy_prichiny_simptomy_lechenie/
8. <https://polyclin.ru/articles/gastrit/>